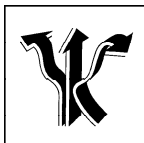

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**“ДИПЛОМАТИЧНА
І КОНСУЛЬСЬКА СЛУЖБА”**
(для бакалаврів)

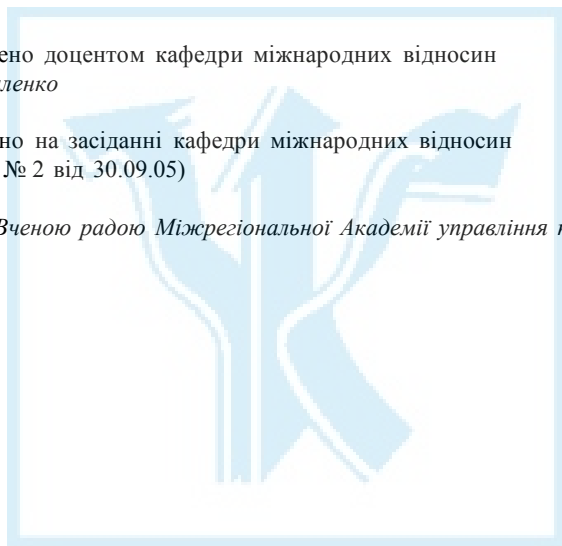
МАУП

Київ 2005

Підготовлено доцентом кафедри міжнародних відносин
Л. Д. Чекаленко

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин
(протокол № 2 від 30.09.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Чекаленко Л. Д. Навчальна програма дисципліни “Дипломатична і консульська служба” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2005. — 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Дипломатична і консульська служба”, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Дипломатична і консульська служба” (далі — ДКС) є складовою системи знань засад, напрямів і шляхів реалізації стратегічних завдань зовнішньої політики держави, забезпечення національної безпеки, економічного процвітання, захисту інтересів держави та прав її громадян за кордоном. Мета курсу ДКС — ознайомити студентів із засадами, принципами і структурою дипломатичної і консульської служби, досвідом провідних країн світу в роботі зазначених підрозділів системи міжнародного спілкування.

Завдання ДКС: формування у студентів практичних навичок і вмінь розв’язання політико-управлінських, організаційно-правових, інформаційно-аналітичних, кадрових та інших завдань у межах професійного забезпечення діяльності органів державної влади у реалізації зовнішньополітичних інтересів держави; вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду організації і функціонування дипломатичної служби, адаптації кращого світового досвіду до умов сучасної України; формування професійних якостей дипломатичного службовця з урахуванням світового розвитку і функціонування дипломатичної служби у своїй країні та за кордоном. У межах вивчення курсу студенти МАУП мають опанувати сутність, поняття дипломатії та дипломатичної служби; вивчити структуру державних органів зовнішніх зносин, характер і особливості дипломатичної і консульської служби, принципи їх діяльності; функції дипломатичних представництв і засоби їх здійснення.

Особлива увага приділяється питанням дипломатичної практики, техніці ведення дипломатичних переговорів; встановленню консульських відносин, функцій консульських установ і засобів їх виконання в роботі міжнародних організацій як формам багатосторонньої дипломатії.

У процесі вивченні ДКС широко застосовуються правова інформація, історичний світовий і вітчизняний досвід, наукові розробки, результати порівняльних досліджень сучасного вітчизняного і зарубіжного досвіду організації і дотримання умов дипломатичного протоколу і етикету.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“ДИПЛОМАТИЧНА І КОНСУЛЬСЬКА СЛУЖБА”

№ пор.	Назва теми
1	Предмет і завдання курсу
2	Поняття дипломатії та дипломатичної служби
3	Державні органи зовнішніх зносин і дипломатична служба
4	Встановлення дипломатичних відносин
5	Структура і персонал дипломатичного представництва
6	Функції дипломатичних представництв і засоби їх здійснення
7	Дипломатичні привілеї та імунітети
8	Встановлення консульських відносин
9	Міжнародні організації як форма та вияв багатосторонньої дипломатії
10	Методи та засоби дипломатичної комунікації

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“ДИПЛОМАТИЧНА І КОНСУЛЬСЬКА СЛУЖБА”

Тема 1. Предмет і завдання курсу

“Дипломатична і консульська служба” — дисципліна, що вивчає засади, принципи і структуру дипломатичної і консульської служби, досвід провідних країн світу у роботі зазначених підрозділів системи міжнародного спілкування.

Завдання дисципліни — розвиток практичних навичок і вмінь розв’язання політико-управлінських, організаційно-правових, інформаційно-аналітичних, кадрових та інших завдань у межах професійного забезпечення діяльності органів державної влади у реалізації зовнішньополітичних інтересів держави; засвоєння вітчизняного та за-

рубіжного досвіду організації і функціонування дипломатичної служби, адаптації кращого світового досвіду до умов сучасної України; формування професійних якостей дипломатичного службовця з урахуванням світового розвитку і функціонування дипломатичної служби у своїй країні і за кордоном.

Література [9; 10; 14; 15; 27; 30; 42; 44–48; 50]

Тема 2. Поняття дипломатії та дипломатичної служби

Дипломатія як особливий вид державної служби. Дипломатичні представництва. Дипломатичні відомства. Дипломатичні місії. Дипломатичний корпус. Дипломати. Походження термінів: “протокол”, “консул”, “дипломат”, “дипломатія”, “грата” і “нон грата”, “дуаен”, “нота”, “вірчі грамоти”, “відкличні грамоти”, “агреман”, “церемонії”, “імунітет”, “акредитація” тощо.

Зародження дипломатії як виду державної служби. Основні історичні етапи розвитку світової дипломатії. Становлення української дипломатичної та консульської служби наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст. Правова база, на яку спирається ДКС у міжнародних відносинах.

Література [9; 10; 15; 27; 42; 44–48; 50; 56–59]

Тема 3. Державні органи зовнішніх відносин і дипломатична служба

Центральні (внутрішні) конституційні органи зовнішніх зносин, їх компетенція, завдання та функції. Спеціалізовані органи зовнішніх зносин, які безпосередньо здійснюють зовнішні функції. Закордонні органи зовнішніх зносин, їх види та особливості роботи. Структура МЗС України. Роль МЗС України в реалізації зовнішньополітичного курсу Президента держави.

Література [30; 56–59; 64; 74; 75]

Тема 4. Встановлення дипломатичних відносин

Відкриття дипломатичних представництв і завершення дипломатичної місії. Спеціальні місії як форма дипломатії. Міжнародно-правове визнання держави і встановлення дипломатичних відносин.

Дипломатичні відносини де-факто і де-юре. Порядок призначення глави дипломатичної місії. Класифікація глав дипломатичних представництв і процедура їх призначення. Технологія призначення та вступу на посаду членів дипломатичного персоналу. Особливості призначення військових, військово-морських та військово-повітряних аташе.

Література [4; 5; 9; 10; 15; 16; 30]

Тема 5. Структура і персонал дипломатичного представництва

Дипломатичні співробітники. Кількісний склад посольств згідно з Віденською конвенцією про дипломатичні відносини 1961 р. Повноваження глави дипломатичного представництва в країні перебування. Адміністративно-технічний та обслуговуючий персонал. Його компетенція та функції. Внутрішня охорона посольств, її правовий статус. Дипломатичний корпус, його склад. Дуаен.

Література [29; 31; 32; 40; 45; 46; 52–54]

Тема 6. Функції дипломатичних представництв і засоби їх здійснення

Класифікація видів сучасних дипломатичних представництв. Функції дипломатичних представництв і засоби їх виконання:

- а) функція представництва;
- б) функція захисту;
- в) функція ведення переговорів;
- г) інформаційна функція.

Роль українських дипломатичних представництв у забезпеченні зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних інтересів держави. Критерії оцінки роботи дипломатичної місії.

Література [27–29; 37–42; 51–55; 60–63]

Тема 7. Дипломатичні привілеї та імунітети

Специфічні галузі дипломатії. Техніка ведення дипломатичних переговорів.

Історія зародження та формування інституту дипломатичних привілеїв та імунітетів. Міжнародно-правова база, що нормує дипломатичні привілеї та імунітети. Основні види дипломатичних привілеїв та імунітетів (юридичних і фізичних осіб). Тенденції розвитку дипломатичних привілеїв та імунітетів на сучасному етапі.

Структура, персонал і функції торговельних представництв. Привілеї та імунітети торговельних представництв та їх особливості. Статус торговельно-економічних місій у складі українських посольств за кордоном.

Література [27–29; 37–42; 51–55; 60–63]

Тема 8. Встановлення консульських відносин

Функції консульських установ і засоби їх виконання. Консульські привілеї та імунітети. Особливості встановлення консульських відносин. Спільне та відмінне з процедурою встановлення дипломатичних відносин. Класифікація консульських установ. Консульський Статут України про поняття “консульські установи”. Інститут почесних консулів. Його роль і місце у світовій консульській службі. Діяльність українських почесних консулів за кордоном.

Призначення консульської служби, її цілі та завдання. Основні функції консульської установи, засоби виконання консульських функцій. Обов’язки консула, інших консульських службових осіб. Особливі випадки виконання консульських функцій. Консульські привілеї та імунітети.

Література [1; 2; 5; 18; 23; 35; 42; 55; 62; 63]

Тема 9. Міжнародні організації як форма та вияв багатосторонньої дипломатії

Відмінності між спеціальною місією та дипломатичним представництвом. Початок функціональної діяльності спеціальної місії. Привілеї та імунітети спеціальних місій. Поняття недоторканості приміщень спеціальної місії та особистого помешкання представників спеціальної місії. Формування інституту постійних представництв держав при міжнародних (міжурядових) організаціях. Основні функції постійного представництва при міжнародній організації. Процедура видачі повноважень главі постійного представництва. Участь Украї-

ни у діяльності провідних універсальних і регіональних міжнародних організацій. Визначення поняття “міжнародна конференція”. Технологія формування складу делегацій на міжнародні конференції.

Література [29; 37–42; 51–55]

Тема 10. Методи та засоби дипломатичної комунікації

Поняття і зміст письмових актів дипломатії. Категорії та основні види дипломатичного листування:

- а) нота (її види);
- б) пам’ятна записка;
- в) меморандум;
- г) нові види дипломатичної документації.

Основні умови успішного ведення дипломатичного листування. Роль архівної служби у веденні дипломатичної документації. Історико-архівне управління МЗС України, його структура та функції.

Література [27–29; 37–42; 51–55; 60–63]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Засади і принципи функціонування дипломатичної і консульської служби.
2. Світова практика формування структури дипломатичних і консульських установ.
3. Досвід провідних країн світу у роботі підрозділів ДКС системи міжнародного спілкування.
4. Завдання дисципліни “Дипломатична і консульська служба”.
5. Формування професійних якостей дипломатичного службовця.
6. Термінологія і понятійний апарат з курсу дипломатичної і консульської служби.
7. Теоретико-методологічні засади діяльності дипломатичної і консульської служби.
8. Основні міжнародно-правові документи, що визначають роль і завдання дипломатичної і консульської служби.
9. Державні документи України, що визначають завдання дипломатичної і консульської служби.

10. Структура дипломатичних і консульських підрозділів зовнішньополітичних відомств провідних країн світу.
11. Структура дипломатичних і консульських установ МЗС України.
12. Роль МЗС України в реалізації зовнішньополітичного курсу Президента держави.
13. Зародження дипломатії як виду державної служби.
14. Закон України “Про дипломатичну службу”.
15. Класифікація дипломатичних працівників (посади і ранги).
16. Сутність і походження термінів: “протокол”, “консул”, “дипломат”, “дипломатія”, “грата” і “нон грата”, “дуаен”, “нота”, “вірчі грамоти”, “відкличні грамоти”, “агреман”, “церемонії”, “імунітет”, “акредитація” тощо.
17. Основні історичні етапи становлення і розвитку світової дипломатії, ДКС.
18. Становлення української дипломатичної та консульської служби наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст.
19. Міжнародно-правова база, на яку спирається ДКС у міжнародних відносинах.
20. Класифікація видів сучасних дипломатичних представництв.
21. Функції дипломатичних представництв і засоби їх виконання.
22. Центральні (внутрішні) конституційні органи зовнішніх зносин, їх компетенція, завдання та функції.
23. Спеціалізовані органи зовнішніх зносин, які безпосередньо здійснюють зовнішні функції.
24. Закордонні органи зовнішніх зносин, їх види та особливості роботи.
25. Міжнародно-правове визнання держави і встановлення дипломатичних відносин.
26. Процес встановлення дипломатичних відносин.
27. Відкриття дипломатичних представництв та завершення дипломатичної місії.
28. Спеціальні місії як форма дипломатії.
29. Дипломатичні відносини де-факто і де-юре.
30. Порядок призначення глави дипломатичної місії.
31. Класифікація глав дипломатичних представництв і процедура їх призначення.
32. Технологія призначення та вступу на посаду членів дипломатичного персоналу.

33. Особливості призначення військових, військово-морських і військово-повітряних аташе.
34. Класифікація особистих візитів дипломатів.
35. Термін “дуаен” і можливі випадки його обрання згідно із міжнародною протокольною практикою.
36. Дипломатичний корпус.
37. Структура і персонал дипломатичного представництва.
38. Дипломатичні співробітники. Кількісний склад посольств згідно з Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 р.
39. Повноваження глави дипломатичного представництва у країні перебування.
40. Адміністративно-технічний та обслуговуючий персонал.
41. Внутрішня охорона посольств, її правовий статус.
42. Поняття акредитації. Особливості акредитації у деяких країнах.
43. Функція захисту.
44. Функція аналізу і попередження.
45. Функція ведення переговорів.
46. Інформаційна функція.
47. Іміджева функція.
48. Роль дипломатичних представництв у забезпеченні зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних інтересів держави.
49. Критерії оцінки роботи дипломатичної місії.
50. Специфічні галузі дипломатії.
51. Техніка ведення дипломатичних переговорів.
52. Історія зародження та формування інституту дипломатичних привілеїв та імунітетів.
53. Міжнародно-правова база, що нормує дипломатичні привілеї та імунітети.
54. Основні види дипломатичних привілеїв та імунітетів (юридичних і фізичних осіб).
55. Тенденції розвитку дипломатичних привілеїв та імунітетів на сучасному етапі.
56. Структура, персонал і функції торговельних представництв.
57. Привілеї та імунітети торговельних представництв та їх особливості.
58. Статус торговельно-економічних місій у складі українських посольств за кордоном.
59. Функції консульських установ і засоби їх виконання.
60. Консульські привілеї та імунітети.

61. Особливості встановлення консульських відносин.
62. Класифікація консульських установ.
63. Призначення консульської служби, її цілі та завдання.
64. Основні функції консульської установи.
65. Генеральне консульство: особливості утворення і функціонування.
66. Засоби виконання консульських функцій.
67. Обов'язки консула, інших консульських службових осіб.
68. Консульський Статут України про поняття “консульські установи”.
69. Інститут почесних консулів. Його роль і місце у світовій консульській службі.
70. Діяльність українських почесних консулів за кордоном.
71. Поняття і сутність діяльності дипломатичного представника/представництва за сумісництвом.
72. Поняття і сутність легалізації документів.
73. Витребування документів
74. Громадянство. Суть і зміст. Особливості надання громадянства в різних країнах.
75. Конституція України про громадянство.
76. Закордонні паспорти. Різновиди і зміст закордонних паспортів. Поняття паспортизації.
77. Функції візового підрозділу консульських установ.
78. Відмінності між спеціальною місцією та дипломатичним представництвом.
79. Привілеї та імунітети спеціальних місій.
80. Поняття недоторканності приміщень спеціальної місії та особистого помешкання представників спеціальної місії.
81. Привілеї членів сімей дипломатичного корпусу та працівників дипломатичних місій — громадян країни акредитації.
82. Міжнародні організації як форма та вияв багатосторонньої дипломатії.
83. Відмінності між спеціальною місцією та дипломатичним представництвом. Початок функціональної діяльності спеціальної місії.
84. Основні функції постійного представництва при міжнародній організації.
85. Процедура видачі повноважень главі постійного представництва.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Актуальні проблеми міжнародних відносин* / Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка; Ін-т міжнар. відносин. — Вип. 15. — К., 1999.
2. *Актуальні проблеми міжнародних відносин* / Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка; Ін-т міжнар. відносин. — Вип. 12 (Ч. 1).
3. *Бланк У.* Загранична служба США. — М., 1974.
4. *Блищенко И. П.* Дипломатическое право. — М., 1990.
5. *Блищенко И. П., Дурденевский В. Н.* Дипломатическое и консульское право. — М., 1962.
6. *Бобылев Г. В., Зубков Н. Г.* Основы консульской службы. — М., 1986.
7. *Борунков А. Ф.* Дипломатический протокол в России и дипломатический этикет. — М., 1993.
8. *Борунков А. Ф.* Дипломатический протокол в России. — М., 1999.
9. *Васильева-Чекаленко Л. Д.* Україна в міжнародних відносинах (1945–1995 рр.): Навч. посіб. — К., 1998.
10. *Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р.*
11. *Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 р.*
12. *Вісник Київського університету. Міжнародні відносини.* — К., 1997. — Вип. 6.
13. *Вуд Дж., Серре Ж.* Дипломатический церемониал и протокол. — М., 1976.
14. *Галиняк Б.* Дипломатична служба // Дипломатична бібліотека Українського визвольного руху. — Мюнхен, 1945. — Ч. 1.
15. *Геновски М.* Дипломатическое и консульское право и дипломатический протокол. — София, 1971.
16. *Гуменюк Б. І.* Основы дипломатичної та консульської служби. — К., 1998.
17. *Гуменюк Б. І., Щерба О. В.* Сучасна дипломатична служба: Навч. посіб. — К., 2001.
18. *Дебидур А.* Дипломатическая история Европы (1814–1878): В 2 т. — Ростов н/Д, 1995.
19. *Демин Ю. Г.* Статус дипломатических представительств и их персонала. — М., 1995.
20. *Дипломатія сучасної України.* — К., 1997.

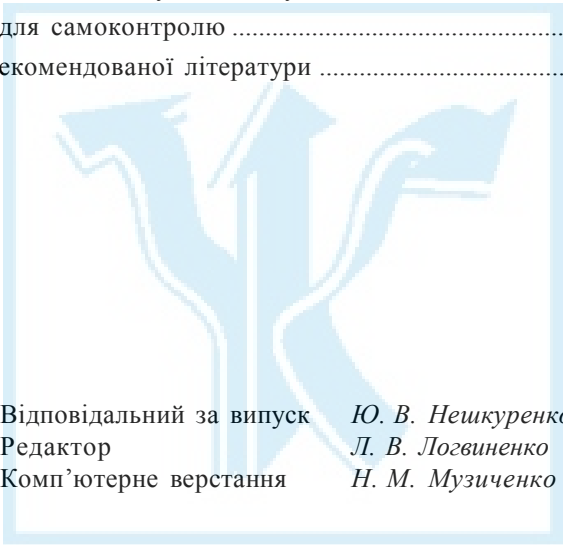
21. *Дипломатическая служба*: Учеб. пособие / Под ред. А. В. Торкунова. — М., 2002.
22. *Дипломатический словарь*: В 3 т. — М., 1984–1986.
23. *Дипломатичний корпус*. УДПМЗС України. — К., 2000.
24. *Дорошенко Дмитро*. Нарис історії України: У 2 т. — К., 1992.
25. *Закон України про дипломатичну службу від 20 вересня 2001 р.* (№ 2728).
26. *Зонова Т. В.* Дипломатическая служба Италии: исторический очерк. — М., 1995.
27. *Зорин В. А.* Основы дипломатической службы. — М., 1977.
28. *История дипломатии*: В 5 т. — М., 1976–1982.
29. *Камбон Ж.* Дипломат. — М., 1946.
30. *Ковалев А.* Азбука дипломатии. — М., 1993.
31. *Колоколов Б. Л.* Профессия дипломат. — М., 1998.
32. *Конституція України*. — К., 1996.
33. *Консульський Статут України (2 квітня 1994 р.)* // Інформаційно-довідковий бюлетень з консульських питань. — К., 1996. — Вип. I. — С. 68–86.
34. *Левин Д. Б.* Международное право, внешняя политика и дипломатия. — М., 1981.
35. *Левин Д. Б.* Дипломатия: ее сущность, методы и формы. — М., 1962.
36. *Леонов Н. С.* Информационно-аналитическая работа в заграничных учреждениях. — М., 1996.
37. *Лебедева М. М.* Политическое урегулирование конфликтов. — М., 1999.
38. *Лозінська С. В.* Історичні передумови виникнення інституту почесного консула. — С. 92–99.
39. *Матвієнко В., Головченко В.* Історія української дипломатії ХХ століття у постатях. — К., 2001.
40. *Матвеев В. М.* Дипломатическая служба США. — М., 1987.
41. *Матвеев В. М.* Британская Дипломатическая служба. — М., 1990.
42. *Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції, присвяченої 55-ї річниці ІМВКУ*. — К., 1999.
43. *Международное право*: Учебник. — М., 2003.
44. *Метренко Н. И.* Основы консульского права. — М., 1986.
45. *Молочков Ф. Ф.* Дипломатический протокол и дипломатическая практика. — М., 1979.

46. *Муратов Э. Н.* Дипломатические документы и дипломатическая переписка на английском языке: Учеб. пособие для вузов. — М., 2001.
47. *Овсій І. О.* Зовнішня політика України. Від давніх часів до 1944 року: Навч. посіб. — К., 1997.
48. *Панов А. Н.* Японская дипломатическая служба. — М., 1988.
49. *Плотникова О. В.* Консульские отношения и консульское право. — М., 1998.
50. “Положення про дипломатичну службу в Україні”: Указ Президента України від 16 липня 1993 р.
51. *Постанова* Верховної Ради України “Про основні напрями зовнішньої політики України” від 2 липня 1993 р.
52. *Постанова* Верховної Ради України “Про дипломатичні ранги в Україні” від 31 січня 1992 р.
53. *Постанова* Верховної Ради України “Про відкриття дипломатичних і консульських представництв України” від 3 березня 1993 р.
54. *Постанова* Верховної Ради України “Про порядок призначення глав представництв України в іноземних державах та при міжнародних організаціях” від 15 липня 1994 р.
55. *Розпорядження* Президента України “Про охорону дипломатичних і консульських представництв іноземних держав в Україні” від 21 жовтня 1992 р.
56. *Розпорядження* Президента України “Про затвердження Положення про дипломатичне представництво України за кордоном” від 22 жовтня 1992 р.
57. *Руденко Г. М.* Основи дипломатичного протоколу. — К., 1996.
58. *Руденко Г. М.* Україна дипломатична. — К., 1999.
59. *Сандровский К. К.* Специальные дипломатические миссии. — К., 1977.
60. *Сандровский К. К.* Право внешних сношений. — К., 1986.
61. *Сатоу З.* Руководство по дипломатической практике. — М., 1961.
62. *Смирнов Ю. М.* Консульское право: практика применения: Курс лекций. — М., 2001.
63. *Указ* Президента України “Про перелік посад, приписаних до дипломатичних рангів України” від 18 вересня 1996 р.
64. *Указ* Президента України “Про Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні” від 10 червня 1993 р.

65. Указ Президента України “Про заходи щодо вдосконалення координаційної діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин” від 18 вересня 1996 р.
66. Указ Президента України “Про заходи щодо вдосконалення координаційної діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин” від 18 вересня 1996 р.
67. *Табачник Д. В.* Україна на шляху в світ. Керівники зовнішньополітичних відомств України в 1917–1996 рр. — К., 1996.
68. *Танюшкин Б. В.* Дипломатическое право международных отношений. — М., 1972.
69. *Україна на міжнародній арені. 1991–1995: 36 документів і матеріалів.* — К., 1998. — Кн. 1.; К., 1998. — Кн. 2.
70. *Федоров А.* Дипломат и консул. — М., 1965.
71. *Фельтхэм Р. Дж.* Настольная книга дипломата: Пер. с англ. — Минск, 2001.
72. *Фонкович Я., Меткевич З.* Дипломатия вблизи. — Варшава, 1982.
73. *Чекаленко Л. Д.* Зовнішня політика і безпека України. — К., 2004.
74. www.mfa.gov.ua
75. www.mid.ru
76. www.eu.com
77. www.kremlin.ru
78. www.day.kiev.ua
79. www.dzerkalo.kiev.ua
80. www.un.org
81. www.gazetasng.ru
82. www.gazeta.ru
83. www.interfax.ua
84. www.yuschenko.com
85. www.rada.ua
86. www.kmu.gov.ua

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Дипломатична і консульська служба”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Дипломатична і консульська служба”	4
Питання для самоконтролю	8
Список рекомендованої літератури	12

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *Л. В. Логвиненко*
Комп'ютерне верстання *Н. М. Музиченко*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2349

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП